

Bilag 4.

Skrivelse fra de Kellerske Aandsvageanstalter af 30te November 1897.

I 1879 indledede daværende Kultusminister Fischer direkte Forhandling med det danske Hedeelskab om en Ordning, hvorved arbejdsføre aandsvage Mænd kunde træde i Selskabets Tjeneste for derigennem at opnaa Bestæftigelse ved Hedens Opdyrkning. Den i 1876 nedsatte ministerielle Kommission havde fremsat Forslag herom og havde i sin Betænkning udtalt, at der var al Grund til „at vente, at man til et saadant Forsøg kunde finde den virksomste og ønskeligste Smødeføkken fra Hedeelskabets Eide“. Paa Finansloven for 1879—80 var der da for første Gang stillet til Ministerens Raadighed et Beløb af 1,000 Kr. til Forsøg med aandsvages Anbringelse i praktisk Virksomhed.

Hedeelskabet forlangte imidlertid en saa høj Godtgørelse, „over 500 Kr. aarlig“, for hver aandsvage, at Ministeren med Rette sluttede Forhandlingerne. Han henvendte sig derefter til nu afdøde Professor Johan Keller for gennem denne at søge iværksat en billigere og dog forsvarlig Anbringelsesmaade. Dette blev Begyndelsen til den danske kontrollerede Familiepleje for voksne arbejdsføre aandsvage, hvoraf den enkelte som Regel kun oppebar en aarlig Statsunderstøttelse af ca. 100 Kr.

Men som en naturlig Følge af, at den tilsynshavende Johan Keller havde sit Domicil i Kjøbenhavn, blev det ikke den jydske Hede, hvor Tanken om aandsvages Arbejde i Hedesagen først realiseredes; det blev derimod paa et lille Stykke Hede, der ejendommeligt nok i henved 100 Aar havde holdt sig uden for Kultur, til Trods for en Afstand af kun lidt over en Mil fra Kjøbenhavn. Ved Oberstløjtnant Dalgas Bistand og efter hans Anvisning blev Gammelmosens Iyngbeboede Haardbunds-Areal i 1889 af Staten stillet til Raadighed for den Kellerske Anstalts Lillemosegaards Befolkning.

Dette Areal, knapt 15 Tdr. Land stort, er af denne nu fulegravet, beplantet eller opdyrket og det har herigennem bekræftet sig, at Jordarbejdet, dernnder ogsaa Graving og Plantning i Hedejord, er en fortræffelig Bestæftigelse for Pluraliteten af de arbejdsføre aandsvage Mænd.

Det kunde herefter lige nær at spørge, hvorfor Direktionen i sit Valg af det fremtidige Anstalts-Terrain, ikke i højere Grad, end det er, har søgt at drage Heden ind under Anstaltsvirksomheden. Det i Skrivelse af 9de Oktober til det høje Ministerium indstillede Bregninge Terrain har vel Arealer, som ifølge deres Bestaffenhed kun egne sig til Spadefkultur og Beplantning, men større Hedearealer findes ikke her.

Grunden er den, at Direktionen nærer den Overbevisning, at det ikke er den i Anstalten indlagte, men den af samme udskrevne arbejdsføre aandsvage, hvis Arbejdsøve i større Omfang kan udnyttes i Hedesagens Tjeneste. Derfor har Direktionen heller ikke ment at kunne lætte de øvrige Krav, som den samlede Anstalts-Virksomhed stiller til det fremtidige Areal, i Skygge for Hensynet til den billigste Jord. Føres den kontrollerede Familiepleje, der for Tiden kun i enkelte Tilfælde er realiseret i Sylland, herover med de Kellerske Anstalter vil Hedens Befolkning sikkert efterhaanden kunne yde en Række brugbare Plejesteder for de voksne, arbejdsføre, mandlige aandsvage, der ved nogle Aars Oplærelse i Anstaltens Arbejdsafdeling, har faaet fornøden Færdighed i Jordarbejde, og hvis Tilstand derefter tillader dem at leve frit iblandt den almindelige Befolkning. 200 Kr. er Maximum for den aarlige Godtgørelse, der ydes for de saaledes